MALTA

QORTI CIVILI, PRIM AWLA
MALTA

ONOR. IMHALLEF
SCIBERRAS PHILIP LL.D.

Seduta tal-21 ta' Ottubru, 2002

Citazzjoni Numru. 285/1994/2

Perit Joseph Boffa

Vs

John A. Mizzi

Il-Qorti,

Rat l-att tac-citazzjoni li bih l-attur premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni.

Premess illi l-konvenut, b'kitba ippublikata fi The Sunday Times, fl-20 ta' Frar 1994, taht it-titolu "A Yacht marina for Xemxija?", immalafama lil Sir Paul Boffa, missier l-attur li huwa wiehed mill-eredi tieghu, billi qal dwaru hwejjeg li ma humiex veri u attribwilu skopijiet li ma humiex tajba meta l-konvenut asserixxa li "Dr. Boffa wanted to build there" (i.e. fuq in-naha tat-tramuntana tal-bajja tax-

Xemxija) u ghalhekk inghata permess li jsir bini fuq dik in-naha tal-bajja;

Talab ghalhekk l-attur lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara li l-konvenut bil-kitba iccitata ingurja l-memorja ta' Sir Paul Boffa u l-gieh tieghu, u kwindi ta' l-attur, ibnu, u tikkundanna lill-konvenut ghar-risarciment tad-danni skond il-ligi;

Bl-ispejjez kontra l-konvenut;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attur, l-elenku tad-dokumenti minnu esebiti u l-lista tax-xhieda indikati;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut illi fiha huwa eccepixxa:-

1. Preliminarjament, l-attur m'ghandux dritt ta' azzjoni ghal risarciment tad-danni *qua* eredi ta' Sir Paul Boffa in kwantu l-assi ereditarju tad-decujus ma giex mittiefes;

2. Bla pregudizzju, fil-meritu, it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra l-attur, u dan ghar-ragunijiet segwenti:

a) L-eccipjent qatt ma allega li Sir Paul Boffa ried jibni dar ghalih stess fix-Xemxija, izda li kienet id-decizjoni tieghu bhala Prim Ministru li f'dik iz-zona jittella l-bini: "wanted to build there";

b) Il-kitba in kwistjoni ma fiha xejn ingurjuz u m'hemmx *animus injuriandi*. L-eccipjent la offenda u lanqas ried joffendi l-memorja ta' Sir Paul Boffa;

c) Bejn l-eccipjent bhala gurnalista u Sir Paul Boffa bhala Prim Ministru dejjem kien hemm rispett reciproku u l-eccipjent kien habib tal-familja Boffa, liema hbiberija baqghet sa mewtu;

Salv eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenut u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ulterjuri tal-konvenut illi fiha huwa eccepixxa:-

Illi l-azzjoni attrici mhix proponibbli minhabba l-principju *actio personalis moritur cum persona (The dead can't sue for libel, nor can their widows);*

Rat id-dikjarazzjoni guramentata tal-konvenut;

Rat id-decizjoni in parte ta' din il-Qorti moghtija fit-28 ta' Gunju 1996 rigward l-eccezzjoni ulterjuri tal-konvenut u li permezz taghha din l-eccezzjoni giet michuda;

Rat is-sentenza tas-7 ta' Ottubru 1997 ta' l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell li biha giet konfermata d-decizjoni moghtija mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-28 ta' Gunju 1996;

Semghet lix-xhieda prodotti;

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijietipprezentati mill-abbli difensuri;

Semghet it-trattazzjoni ta' l-istess difensuri;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkunsidrat:-

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti ta' l-Appell fis-7 ta' Ottubru 1997 (fol. 57 tal-process) gie stabbilit *inter alia* illi:

(a) Kull reat kontemplat taht il-Kodici Kriminali jaghti lok ghall-azzjoni civili u ghar-rizarciment tad-danni (Artikolu 3 (1) u (3), Kodici Kriminali; Artikolu 1031, Kodici Civili);

(b) F'dan ku kompriz ir-reat ta' l-ingurja li b'disposizzjoni espressa (Artikolu 255, Kodici Kriminali) l-ligi takkorda lil kongunti, konsangwini u beneficjarji ta' l-eredita` d-dritt li jittutelaw l-unur tad-defunt fejn l-ingurja issir "kontra t-tifkira" tieghu;

Dan affermat, fil-meritu l-attur isostni li l-kliem inkriminanti kontenuti fl-ittra tal-konvenut (fol. 4) ippubblikata fil-harga tas-"Sunday Times" ta' l-20 ta' Frar 1994, u li fihom, skond l-attur, tinsab insita l-ingurja huma dawn:-

"*After the war, during the administration of Dr. Boffa, permission was given for buildings to be erected on the northern part of the bay (dik tax-Xemxija) because Dr. Boffa wanted to build there ...*"

Fid-deposizzjoni tieghu (fol. 14) l-attur jispjega illi l-offiza tikkonsisti partikolarment fil-frazi li missieru ried jibni f'dik il-lokalita` meta fir-realta` dan la kellu, jew akkwista, proprjeta` hemm u lanqas x'imkien iehor;

Da parte tieghu l-konvenut jittrincera ruhu wara dawn l-eccezzjonijiet:-

(i) li gjaladarba l-assi ereditarju ta' Sir Paul Boffa ma giex mittiefes, l-attur m'ghandux dritt ta' azzjoni ghad-danni;

(ii) li l-frazi oggezzjonabbli ghall-attur kellha tinftiehem fis-sens li kienet id-decizjoni tad-defunt, *qua* Prim Ministru, li f'dawk iz-zmenijiet, u f'dik iz-zona, jittella' bini;

(iii) li hu ma kellux l-*animus injuriandi* u l-kitba ma kinitx ingurjuza;

Kwantu ghall-ewwel eccezzjoni gja wiegbet f'certu sens is-sentenza preliminari ta' dina l-Qorti, diversament presjeduta, tat-28 ta' Gunju 1996 (fol. 63) u konfermata, kif inghad, mill-Qorti ta' l-Appell fis-7 ta' Ottubru 1997;

In aggunta pero` jghoddu l-osservazzjonijiet ta' din il-Qorti fil-kawza "**Lawrence Cachia Zammit et -vs- Carmelo Chetcuti A.& C.E.**", 8 ta' Novembru 1957, li wkoll kienet titratta minn ingurja b'ittra, u fejn a propositu gie hekk ritenut:

"L-interess biex wiehed jagixxi jista' jkun pekunarju u anke morali, purche` guridiku, jigifieri korrispondenti ghall-lezjoni ta' veru dritt; u ghalhekk ittra mibghuta lil persuna, li tilledi l-onorabilita` ta' persuna ohra, taghti lil dan ta' l-ahhar id-dritt li titlob il-protezzjoni tal-ligi biex tottjeni dikjarazzjoni mill-Qorti tal-falsita` tal-kontenut ta' dik l-ittra; u dan avvolja l-persuna offiza ma tkunx sofriet danni materjali."

Maghdud ma' dan hemm ir-riflessjonijiet traccjati fis-sentenza "**Onor. Paul Boffa M.D. noe et -vs- Paul Zammit**", Prim' Awla, Qorti Civili, 6 ta' Frar 1950, ampjament citata mill-Qorti ta' l-Appell fid-decizjoni taghha tas-7 ta' Ottubru 1997 fil-kaz *de quo*;

Konsegwentement din l-eccezzjoni qed tigi respinta;

Kwantu ghal linja difensjonali illi l-kliem, allegatament ingurjuz, kellu jinftiehem fil-mod kif mill-konvenut suggerit fil-korp tan-nota ta' l-eccezzjonjiet (fol. 9), tan-nota ta' l-osservazzonijiet (fol. 85) u fid-dibattitu orali (fol. 102 – fol. 112) din il-Qorti ma tikkondividix r-ragjonament fihom dedott mill-konvenut;

Qabel ma l-Qorti tinoltra ruhha fuq il-hsieb taghha il-ghala ma taqbilx mat-tezi tal-konvenut, ikun opportun jekk jigu senjalati dawn il-fatti emanenti mill-provi:-

(I) Skond ix-xhud l-Arkitett Vincent Cassar (fol. 38) l-art minnu determinata bhala situata hdejn il-Knisja tax-Xemxija, kienet sit ta' zvilupp. Id-data meta kienet giet hekk destinata hi imprecizata;

(II) Mill-korrispondenza esebita (fol. 47 - 48) irrizulta li kienet saret applikazzjoni mis-socjeta` Anglo-Iranian Oil Co. (Malta) Ltd ghat-tehid ta' bicca art f'Cala

Mistra, murija f'Dok. JC1 ghall-erezzjoni fuqha ta' "*bulk storage installation for petroleum products*";

Minn valutazzjoni ta' dawn il-provi difficilment jista' jinghata piz jew sostenn d-difiza tal-konvenut illi fi zmien l-amministrazzjoni ta' Dr. Boffa inghataw permessi ghal "*buildings*", intiza din il-kelma fit-tifsira ordinarja taghha, ben definita f'certi ligijiet taghna, ad exemplum, l-Att I ta' l-1992 dwar l-Awtorita` ta' l-Ippjanar ta' l-Izvilupp. Il-hsieb tal-konvenut fl-epistolarja tieghu kien wiehed car f'dan il-kuntest. Hu kien espressament qed jirriferi ghal "*buildings*" li fil-fehma tieghu fil-kors ta' l-istess paragrafu "*erupted into a conglomeration of high- and low-rise constructions of grotesque proportions*";

Tant ma kellux il-konvenut fil-*forma mentis* tieghu haga ohra hlief "*buildings*" li fir-raba' paragrafu ta' l-istess ittra jtenni: "*<u>Then</u> came the oil tanks ...";*

Meta dan kollu jigi apprezzat fil-perspettiva logika ghandu jkun lampantement ovvju u daqstant kristallin illi l-kliem denunzjat ghandu rabta mal-hrug ta' permessi ghal "*buildings*", u mhux ghal haga iehor hlief "*buildings*" proprju ghaliex "*Dr. Boffa wanted to build there*". Din l-espressjoni, fil-fehma tal-Qorti, tirrivesti, fil-hsieb u l-iskop taghha, il-punt, ukoll imqanqal mill-attur, hekk akkuzat b'sensibilita zejda mill-konvenut, illi Dr. Boffa personalment ried jibni f'dik il-lokalita` u kien ghalekk li fi zmien l-amministrazzjoni tieghu nghataw permessi ghal bini;

F'dan il-kuntest gie ventilat l-argoment fuq x'interpretazzjni l-qarrej ordinarju jattribwixxi lill-kliem fil-kuntest tieghu. B'"qarrej ordinarju" wiehed necessarjament jifhem dak li fid-duttrina Ingliza fuq is-suggett jissejjah "*right-thinking person*". Appuntu persuna li ma toqghodx tissottilizza imma tifhem il-kliem fil-mod ordinarju kif jinftiehem. Fil-kuntest tal-kaz taghna it-twegiba ghalhekk ghall-argoment sollevat hi wahda ovvja. Persuna ta' intelligenza ordinarja, proprju minhabba l-mod kif inhuma koncepiti, tati lill-kliem oggezzjonat l-istess sinfikat li l-attur jattribwilhom. Ma jaddebitalhom l-ebda ekwivocita` b'mod

li kapaci jinftehmu xort' ohra minn kif fil-kuntest taghhom logikament jinftehmu u jfissru;

Il-konvenut nizel fil-kamp ukoll biex bhal fil-kaz ta' azzjonijiet taht il-Ligi “Dwar l-Istampa” jipprova l-"*exceptio veritatis*", anke jekk din ma qajjimiex formalment bhala eccezzjoni. Issa biex jirnexxielu f'dan, il-prova htiegilha tkun "*piena, larga e sicura*" fl-estensjoni kollha taghha (**Vol. XXXIX P IV p 1037**) in kwantu hadd ma jista jippretendi li jkollu licenzja ta' kritika jew kumment dwar fatti "li ma jkunux sostanzjalment veri u korretti". ("**Lino Debono -vs- Saviour Balzan**", Appell 27 ta' April 2001);

Fil-kaz in disamina dan it-tentattiv tal-konvenut ukoll ifalli in kwantu mill-provi ma jirrizulta l-ebda element probatorju serju ta' konferma illi nhargu xi permessi ghal "*buildings*", kif ukoll lanqas semplici indizju li Sir Paul Boffa "*wanted to build there*". Kif affermat mill-**Gatley** ("**On Libel and Slander**", 7th Edition, pag. 354), "*under a plea of justification the defendent must justify the* <u>*precise*</u> *imputation complained of".* Taghmel qari interessanti *in subjecta materia* d-decizjoni riportata a Vol. XXIX P I p 859 u ghal liema qed isir debita riferenza.

Linja ohra difensjonali avvanzata mill-konvenut hi dik li hu ma kellux l-*animus iniuriandi.* Jinghad a propositu fid-decizjoni fl-ismijiet "**Paolo Pace -vs- Maria Bugeja**" (Vol. XXXVI P IV p 855) illi "l-*animus iniuriandi* huwa prezunt meta l-kliem li nghad huwa ingurjuz; imma din il-prezunzjoni hija *iuris tantum* li sservi biex tixhet fuq il-kwerelat il-piz tal-prova kuntrarja eskludenti dak l-*animus*";

Issa minn imkien mill-provi, kif gja ampjament manifest, ma rnexxielu l-konvenut jiddisimpjenja ruhu bi prova kuntrarja ghal presunzjoni guridika fuq affermata. Il-fatti rrizultaw inveritieri u ma gewx sostanzjati billi almenu juru li l-konvenut kellu ragunijiet tajba biex jahseb veru dak li kiteb. Huwa illimita ruhu li jappilja mal-iskuzanti tal-buona fede. Pero` kif ravvizat fid-decizjoni fl-ismijiet "**Arturo Mirasole -vs- Manwel Borg**", 6 ta' Dicembru 1948 a Vol. XXXIII P IV p 774:

"Il-bwona fede tad-diffamatur ma ghandiex x'taqsam. Ghax xejn ma jservi lill-kwerelat li jipprova li hu jahseb li l-addebitu minnu maghmul kien veru. Darba moghtija l-eccezjoni tal-verita` tal-fatti l-unika haga li tista' issostniha hi l-prova obbjettiva tal-verita` tal-fatti, u xejn ma ghandha x'taqsam il-prova ta' l-istat subjettiv tac-certezza tad-diffamatur.";

Lanqas ma jista' jservi ta' suffragju ghal konvenut il-fatt illi bejnu u Sir Paul Boffa, bhala Prim Ministru, dejjem kien hemm rispett reciproku jew li hu kien habib tal-familja tieghu. Dan il-fatt ma jistax jikkampa fuqu bhala element ta' mitigazzjoni u lanqas ghandu jservih b'applikazzjoni ta' xi principju dirimenti;

Kuntrarjament ghalhekk ghal dak sostenut mill-konvenut l-ingurja, konsiderata b'ottika oggettiva u reali, tinsab "*in re ipse"* tal-kliem kontenut fl-ittra u mill-attur denunzjat. Din l-ingurja, imbaghad, issir aktar gravi meta l-kliem divulgat fl-ittra jirrispekkja kontenut li ma ghandux mis-sewwa u l-verita taghhom, skond l-istess atteggjament difensjonali tal-konvenut, ma gietx ippruvata. Tali agir ghandu jirrifletti ruhu fil-likwidazzjoni u hlas tal-hsara rizultanti minn dan ir-reat, temperat biss ghall-fatt li, kif din il-Qorti donnha fehmet, l-attur atar jinteressah ir-ri-akkwist ta' gieh missieru milli minn rizarciment ghal hsara subita. Jekk huwa minnu li wiehed ikun informat bil-fatti fl-interess generali daqstant iehor huwa minnu wkoll li l-unur u r-reputazzjoni tal-persuna ma jkunux affangati b'allegazzjonijiet li ma jikkonformawx, u ma jikkorrispondux, mal-verita`.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi billi, filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut, takkolji d-domanda attrici u tiddikjara li l-konvenut b'kitbietu, u ghar-ragunijiet fuq dedotti, ingurja l-memorja ta' Sir Paul Boffa u l-gieh tieghu, u kwindi ta' l-attur ibnu. Fic-cirkostanzi u *ex aequo et bono* d-danni qed jigu ffissati fl-ammont ta' tliet mitt lira Maltija (Lm300) liema somma l-konvenut hu kkundannat ihallas lill-attur.

L-ispejjez kollha tal-kawza jibqghu a kariku tal-konvenut.

(ft) Philip Sciberras

Onor. Philip Sciberras
Imhallef

(ft) Emanuel Sciriha

Emanuel Sciriha
Deputat Registratur